

TECHNISCHE UNIVERSITEIT DELFT

Bruno Ninaber van Eyben

Hoogleraar Vormgeving

‘Als industrieel ontwerper ben ik autodidact. Vanaf dat nulpunt van weten en kunnen heb ik mijn vak opgebouwd. Mijn leven is een parallel voor het onderwijs aan de TU Delft, of zou dat kunnen zijn. De vragen die ik me stelde in de praktijk hebben me gevormd en dat is een aanpak die ik ook mijn studenten voorhoud. In alles zit voor mij een betekenisvolle evolutie, in het leren zoeken, eerst alleen en dan met anderen, in het ontdekken tijdens het ontwerpen en in het groeien naar een volwassen ontwerperschap dat betekenis geeft aan producten. Ontwerpen gebeurt nooit in autonomie en draait niet om het persoonlijk statement maar om de zoektocht, het onderzoek en de argumentatie.

‘Nieuwsgierigheid is het beginpunt van alles. Mijn studenten leer ik dat nieuwsgierigheid de belangrijkste voorwaarde is voor een succesvol ontwerptraject, en dus ook voor een zinvolle ontwerpstudie. Studenten die dat niet hebben, raad ik aan een ander beroep te kiezen, studenten die erdoor geraakt worden wacht een moeilijk maar prachtig vak. Het onderzoek als gevolg van die nieuwsgierigheid verschaft je alles wat je moet weten en is de beste remedie tegen het witte vel en het wachten op inspiratie. Dat bestaat bij mij eenvoudig niet. Beginnen met vragen, aftasten van het onderwerp, eenvoudig beginnen met gedachten en schetsjes in je hoofd, die als snel probeersels worden en waaraan je het onderwerp toetst. Dat is voor studenten een onzekere uitdaging maar tegelijkertijd ook bereikbaar en uitnodigend.

‘Ik pleit voor het boerenverstand. Elke student vraag ik gewoon te beginnen. Hoe doe je het nou, en hoe los je het op zoals je er op dit moment tegen aankijkt. Vergeet dat geniale ontwerp dat op een dag misschien in je vaart. Dat eerste idee is ook een vertrekpunt: vandaar begin je de problemen te zien en formuleer je de mogelijkheden van de situatie. Maak kennis met het onderwerp en ervaar dat het zoeken zelf de inspiratie is. De weg naar het eventuele eindresultaat is van het grootste belang. Het zoeken is onderzoeken, leren over het onderwerp en het materiaal en drijft je naar de randen van de mogelijkheden.

‘De ontwerper is niet bezig met gisteren maar met morgen. Wat ogenschijnlijk vandaag niet kan, daar zit soms het inzicht voor de weg naar een nieuw product. Onderzoek heeft voor mij een sterk analytische, wetenschappelijke kwaliteit. De legitimatie van een project of product begint bij mij nooit met ‘ik vind’. De persoonlijke mening moet worden uitgesteld totdat de ontwerpopdracht in alle facetten gekend is. Die kunnen bestaan uit de beschikbare productietechnieken, materialen en economische mogelijkheden, die uiteindelijk alle weer ter discussie kunnen worden gesteld. Die zoektocht gaat gepaard met worstelingen om de situatie en haar

problemen te herformuleren en nieuwe wegen te zoeken. Ontwerpen is geen comfortabele bezigheid maar reflectie, die leidt tot een vruchtbaar ontwerpproces.

‘Onze studenten zitten gevangen in een ouderwets systeem. We zijn nog te zeer eendimensionaal en gericht op het geven van informatie, soms niet eens van kennis en eigenlijk zelfs niet van onderwijs. Ik bied liefst een beetje aan en laat studenten veel zelf ontdekken, ook hier weer alleen én met elkaar. Ik stamp ze liever niet vol met informatie om op het einde van de onderwijsperiode een oefeningetje als illustratie te laten doen. Nee, veel oefenen en daardoor ontwikkelen. Dat ontdekken moet je in het onderwijs stimuleren, en dat kan op veel manieren. Voor het ontwerpen van producten is een ambachtelijke, construerende manier van werken zeer vruchtbaar. Ambacht is de basis en daarbij hoort bijvoorbeeld het handtekenen, dat cruciaal is voor een werkelijk begrip van de werking van producten en de verkenning van mogelijkheden.

De faculteit Industrieel Ontwerpen bevindt zich tussen de wetenschappelijke wereld van de Technische Universiteit en de samenleving. De ontwerpdiscipline brengt die werelden als geen ander samen. Esthetische vorming is niet de kern van de opleiding. Onze studenten hebben geleerd op een gestructureerde manier over de ontwikkeling van producten na te denken. Zij begrijpen hoe beslissingen over producten worden genomen, hoe selectie werkt, hoe marketing in het proces zit, hoe constructie kan worden ingezet. Ik vind het belangrijk bij docenten het realisme te bewaren om zodoende het vak zo dicht mogelijk bij de werkelijkheid te brengen. Het afstudeerwerk zie ik dan ook niet als afsluiting van de opleiding, het is hun eerste project in de ‘echte’ wereld. In het onderwijs stimuleer je ambitie, gedrevenheid en nieuwsgierigheid. Het zijn de belangrijkste kwaliteiten die je als ontwerper in de echte wereld nodig hebt. Daarmee word je belangrijk voor het beroep en waarschijnlijk dus ook voor de samenleving.

‘Goed onderwijs is vragen, niet brengen. Ik streef ernaar horizontaal te communiceren en ik bedoel daarmee dat ik wil aansluiten bij de kennis en het niveau van de studenten. Vandaar daag ik ze uit, laat hen dingen doen die ze net wel of, beter nog, net niet kunnen. Een kind laat je ook niet steeds hetzelfde doen, dat wil de wereld ontdekken en dat hou je nieuwe dingen voor die je belangrijk vindt en die het kunnen interesseren. Valt het kwartje niet, dan geeft het niet, want dan gebeurt het ergens anders wel. Want wat iemand niet kent, dat kan hij ook nooit ontwikkelen. Zeker in een grote organisatie als de faculteit Industrieel Ontwerpen, en op nog grotere schaal de Technische Universiteit Delft, zijn de mogelijkheden enorm, want er is veel expertise en er worden veel vakken aangeboden. Je moet proberen studenten daar zoveel mogelijk mee in aanraking te brengen zodat ze zelf een pad kunnen ontwikkelen.

‘Zowel in de vorming van de persoonlijkheid als bij het stellen van een kwaliteitsambitie vervult het onderwijs een belangrijke rol. Beide bezitten een sterk ethische component. Vergelijk de ontwerper maar met een dokter. Een goede arts heeft morele principes en mede op grond daarvan zal hij zich serieus in een patiënt verdiepen en niet zomaar een aspirientje voorschrijven. Op precies dezelfde manier verlang ik van mijn studenten dat ze zich niet tevredenstellen met een zesje. Dat is niets minder dan een

ethisch gemotiveerde, maatschappelijke eis. Het vak verdient pas bestaansrecht met excellentie en zelfrespect.

‘Niets dat goed is wordt groot geboren. Zoals gezegd, ik geloof in een evolutionaire aanpak. Studenten moeten van ervaren docenten en ontwerpers leren – maar ook van elkaar. Voor mij is een voorbeeld van goed leren en ontdekken te vinden in de scouting. Daar worden groepjes van verschillende leeftijden gevormd en leren de jonkies van de ouderen. Niet alleen vaardigheden komen aan bod, maar ook organisatietalent, teamgeest en verantwoordelijkheidszin. Het is perfect toepasbaar op het ontwerponderwijs. Daar kun je klein beginnen en alleen aan de slag gaan, om vervolgens in kleine groepjes met ouderejaars te worden meegenomen in het teamwerk. Een mooi voorbeeld zag ik ooit in Antwerpen waar modestudenten werden uitgedaagd om zowel ambachtelijk te werken als over zelfgekozen onderwerpen te vertellen. Het samengaan van introspectie en ambacht aan de ene kant en beschouwing en communicatie aan de andere, een combinatie van het individuele en het gezamenlijke, dat bevalt me heel erg en streef ik in mijn onderwijs na.’

Deze tekst werd op verzoek van Bruno Ninaber van Eyben geschreven door Timo de Rijk, universitair hoofddocent Designgeschiedenis aan de faculteit Industrieel Ontwerpen van de TU Delft.

